

INTERJÚK

INTERJÚ DOMINKOVITS PÉTERREL¹

Milyen családból származol és hol végezted tanulmányaidat? Kikre emlékszel vissza úgy, hogy korai (szakmai) felkészülésedben meghatározó szerepet játszottak?

Győrben születtem 1962. február 11-én, szüleim a gazdasági szféra adminisztratív területén dolgoztak. Édesapám Dominkovits Gyula volt, aki Győr megyei (tóközi, kónyi) gyökerekkel rendelkezett és az Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóságnál dolgozott főkönyvelőként. Édesanyám, a történeti Sopron vármegyei Csornáról származó Turi Gizella, aki iparos család leányaként a Közúti Építő Vállalat bérelszámolója volt. E térségbeli kistájt az etnográfia napjainkig az agrárszféra mellett az építőipar regionális bázisaként tartja számon. Származásomat tekintve tehát teljességgel találó a rólam mondott gondolat: ízig-vérig Pannon ember.

Győrnek a Dunához közeli, akkor gyakran árvizektől sújtott külvárosában, a gúnynéven Gúnárvárosnak nevezett Révfaluban gyerekeskedtem és nőttem fel. Ott jártam a jeles bencés szerzetesről elnevezett Rónay Jácint utcai általános iskolába, az 1910- ben alapított úgynevezett tulipános iskolába. Vitathatatlanul nagy ugrás volt, hogy innen a város egyik elit oktatási intézményébe, a Révai Miklós Gimnáziumba kerültem, akkori érdeklődésem nyomán kémia szakra. Osztályfőnököm az akkor még fiatal, történelem és magyar szakos tanár, Oross József volt, aki szaktanárként jelentős hatást gyakorolt későbbi szakmai irányultságomra.

A gimnázium elvégzését követően eredményesen felvételiztem a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola történelem–könyvtár szakára. A történelem szakon olyan kiváló tanárok oktattak bennünket, mint a későbbi pécsi egyetemi oktató, ókortörténész Tóth István (1944–2006). A tanszéket a 19. századot kutató tudós tanár és elismert pedagógus Varsányi Péter István (1938–2017) vezette. Csoportvezetőim között volt a reformkor-kutató Simon V. Péter is, aki később a Nemzeti Múzeum munkatársa, osztályvezetője lett. Az ő távozását követően Szántóné Balázs Edit lett a módszertan oktatója és a sok tehetséges vidéki

¹ Az interjú 2023 márciusában készült.

fiatalt tömörítő csoport vezetője. Az ő nagy odafigyelése és empátiája segítette mindennapjainkat, és sokat tett a diákok közösségbe formálásáért is.

Könyvtár szakos tanáraink karakteresen képviselték tudományuk mind elméleti, mind gyakorlati oldalát. Tóth Gyula, Csáky Pál, Murányi Péter személyében nagy tudású, szakterületük iránt elhivatott, csendes szakemberek adták át tudásukat és tapasztalatukat. A könyvtárosi oktatói karból engem különösen a könyvtári tájékoztatást tanító Ferenczy Zsuzsanna tanárnő szemlélete és órái érintettek meg. Ezeknek a tanároknak, és a fiatal pedagógusként történelmet tanító Vigh Kálmán-nak köszönhetem, hogy e vidéki városban a felsőoktatás esztendeit a környező társadalomra és a lehetőségekre nyitott diákként éltem meg.

Másodéves koromtól kollégiumi diák voltam, így mind az önszerveződést és az önképzést támogató kollégiumi nevelőim, mind pedig diáktársaim sokban segítettek edukációmát. E közegeben találkoztam azzal a gondolattal is, hogy Szombathely nem egy nagyváros, és ezt a sajátosságát inkább használjuk ki, éljünk azzal, hogy viszonylag könnyen áthidalhatók az emberek közötti távolságok, könnyebben kialakíthatók kapcsolatok. Könyvtár szakosokként nagyon sok időt töltöttünk az akkor regionális könyvtárként működő Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtárban, és máig köszönettel tartozunk a bennünket már akkor szakmai partnernek tekintő szakembereinek, akiknek szintén fontos szerepük volt abban, hogy csoportunkból sokan nem a pedagógusi, hanem a vidéki közgyűjteményi pálya irányába vették az irányt. Közülük elsősorban Kőbölküti Katalin, Nagy Éva és Tilcsikné Pásztor Ágnes tájékoztató könyvtárosokat szeretném név szerint is kiemelni.

A szombathelyi közeg milyen hatással volt rád? Kikkel kerültél kapcsolatba a főiskola falain kívül?

A történelem és a könyvtár szak működésének összhangját és a vidéki kisvárosiasság báját jól érzékelteti, hogy hamar megismerkedhettünk a szombathelyi tudományos élet meghatározó helyi intézményeivel és szakembereivel. Ezt olykor a formális oktatási keretek indították el. Ilyen volt például az, amikor a történettudományi bevezető stúdiumok óráit nem egy főiskolai oktató tartotta, hanem meghívott előadóként egy-egy helyi közgyűjtemény valamelyik meghatározó szakembere. Emlékeim szerint először ezen órák keretében találkoztam a Vas Megyei Levéltár több, akkor tudományos vonalon is meghatározó szakemberével. Így Tilcsik György, a levéltár igazgató-helyettese a levéltárról mint intézményről, Feiszt György főlevéltáros pedig a heraldikáról tartott nekünk előadásokat. Az itt létrejött személyes kapcsolatok eredményezték, hogy a formális kereteknél többre vágyó diákok maguktól, illetve szombathelyi csoporttársaiktól segítve felkeressék a városban, illetve a megyében működő közgyűjteményeket, vagy azok meghatározó munkatársait. Így alakult, hogy a művészettörténet iránt fogékony Mayer László

érdeklődő baráti körét a régészet és a muzeológia irányába kalauzolta. Eképpen alakult ki az az iskolatársi, baráti kör is, amelynek tagjai az iskolai szünetekben nem rögtön haza utaztak, hanem önszervező módon, rendszeresen eljártak ásátási munkát végezni, először Szombathely és Vas megye, majd ezt a térséget bővítve a Dunántúl más ásátásaira. Így fordultunk meg a Pannónia provincia úthálózatát kutató kisebb leletmentő és szondázó (pl. Cserményi Vajk (1948–2003) ásátásai Nemesrempehollós–Ceteháza major területén), vagy a szinte egész nyarakat felölelő, a Magyar Nemzeti Múzeum keretében lebonyolított alsóhetényi (Tolna megye) ásátásokon. Ez utóbbiakat a szombathelyi kötődésű, de a Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárát vezető római koros Tóth Endre vezette, aki napjainkban a Szent Korona-kutatások egyik fontos szakembereként vált ismertté. Ő, Bandi, nem csak szakterülete európai elismertségű szakembere volt, de ásátásvezetőként a helyszínen velünk élve személyével is nagy hatást gyakorolt ránk, főiskolás ásató munkásokra. Jó kapcsolatunk a mai napjainkig megmaradt. Ezeknek az ásátásoknak köszönhetem, hogy megismerkedhettem a később szakpolitikai szerepet is vállaló római koros régésszel, Nagy Mihállyal, és a szintén Szombathelyhez kötődő, a római kori régészet hasonlóképpen nemzetközileg elismert szakemberével, Borhy Lászlóval, aki 2015 után az ELTE rektoraként a hazai felsőoktatás vezetése terén töltött be meghatározó szerepet. A Nagy Mihály vezetésével végzett munka kapcsán részese lehettem a Seuso kincssel összefüggésben folytatott kőszárhegyi ásátásoknak, és neki köszönhetően tagja lehettem a somlóvásárhelyi iparrégészeti, valamint a Szobon folytatott (Szob, Hideg-rét), a barbaricumban fekvő római kori őrhely-ásatásnak. És bár magam később az archivisztika irányába fordultam, az itt megismert régészekkel folytatott beszélgetések inspirálóak, szemléletformálóak voltak számomra.

Jóval kevesebb tapasztalatot szereztem muzeológusként a megyémben folyó ilyen munkálatokról. De megtisztelő volt, amikor múzeumi vezetőim, a munkásmozgalmat kutató egykori kántortanító Dávid Lajos (1926–1993), majd a Szabad György témavezetésével doktorált, az 1860-as évek időszakát kutató történész-muzeológus Tóth László (1942–2017) megengedték, hogy a római koros T. Szőnyi Eszter és népvándorlás koros férje, Tomka Péter ásátásain is segédkezhessenek.

Milyen állomásai voltak a pályádnak a soproni levéltári munkád előtt? Milyen munkahelyeken és kikkel dolgoztál? Milyen kutatási témák foglalkoztattak ebben az időszakban?

A fenti tematikus szál óhatatlanul átvezet első munkahelyemre. Bár a főiskola utolsó évében nagyon jó tapasztalatokat szereztem az alsófokú oktatásban, az akkori Mayer Lajos Általános Iskolában, ami engem is inspirált. Ez annak volt köszönhető, hogy egy nagyon jó szülői háttérrel rendelkező, a környezetére

nyitott végzős osztályt kaptam gyakorló tanításra. Ők a tananyaghoz kapcsolódva, de azon messze túlmutatóan – többször talán életkorukból is következően, némi provokációval vegyítve – szakmai kérdéseket tettek fel számomra. Például a nyolcadikosok megkértek, hogy a kötelező penzumok mellett szóljak pár szót az 1943-as szárszói találkozásról is. Ezt minden bizonnyal otthonról hozott tudásuk indukálta, másfelől a kérdés kiválóan illett generációs sajátosságukhoz, az idősebbek provokálásához. Szempontomból a dolog lényege: örültem, hogy ilyen diákoknak tarthattam órát, hisz ez minden nap inspiráló kihívást jelentett.

Viszont ahogy jeleztem, a főiskolát követően mégsem a pedagógusi, hanem a közgyűjteményi pályán helyezkedtem el. Valószínűsíthetően édesapám kiterjedt ismeretségi hálózatának köszönhettem, hogy Dávid Lajos igazgató úr az én személyemben látta meg az akkori Xántus János (ma: Rómer Flóris) Múzeum könyvtárának már régóta húzódozó problémáit megnyugtatóan kezelni tudó személyt. Ez a munka azonban nem csak új világot nyitott ki számomra, hanem nagy kihívást is jelentett a fiatal, zöldfülű szakkönyvtárosnak. Igazgatóm, Lajos bácsi rögtön rám bízta az Arrabona Múzeumi Évkönyv 1974–1979 közötti évfolyamainak bibliográfiai feltárását, azaz repertorizálását, ami nagy szakmai kihívást jelentett nekem. Követendő mintaként a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár egyik meghatározó szakemberének, Jászberényi Ferencné Márta néninek korábbi munkáját ajánlotta figyelmembe. Fel kellett tehát nőni a feladathoz, így egy személyes konzultációt követően érdeklődve vettem bele magamat a bibliográfiai munka elvégzésébe. Megtiszteltetés volt, hogy Márta néni lektorálása mellett végül a nagy múltú évkönyv 1986. évi kötetébe e publikációmmal bekerülhettem. Ez volt a második publikációm, mivel az elsőt még szombathelyi főiskolás koromban követtem el. 1984-ben Simon V. Péter tanárom biztatására egy forrásközlést készítettem a városban működő Bertalanffy-nyomda 1848. évi betűkészletéről. A dolgozat a megújult formában újra induló Vasi Honismereti Közleményekben látott napvilágot. A kézirat véglegesítésében a helyi nyomdászattörténet első számú mestere, Kuntár Lajos bácsi lektori véleménye alapján Tilcsik György segédkezett nekem. A napjainkban Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények néven megjelenő folyóiratba más tehetséges csoporttársam is publikált, például Molnár András kőszegi kutatásai alapján az ott alakított nemzetőrségről írt.

A főiskolás csoporttársaimból egy kis kör alakult ki, akik szakdolgozatukat levéltári forráskutatás alapján kívánták elkészíteni. Ebben a Vas Megyei Levéltár Kőszegi Fióklevéltárának és vezetőjének, a bennünket már a főiskolán óraadóként tanító Bariska Istvánnak volt meghatározó szerepe. Én a Kőszegen elfogott Bezerédi Imre kuruc brigádérosról, és az ő árulásáról, szélesebb narrációban a Rákóczi szabadságharc idejének Dunántúl-problémájáról írtam szakdolgozatot. Valójában egy kis főiskolás műhely alakult ki mind a kis városi levéltár, mind annak *custosa* körül. E körnek rajtam és Molnár Andráson kívül tagja volt még a nagyon fiatalon,

tragikus körülmények között elhunyt Tóth Attila is, aki Kőszeg 17. századi ellenreformációjáról írt Pista bácsi témavezetése mellett forrásfeltáráson nyugvó szakdolgozatot.² Számomra megtisztelő volt, hogy Bariska István – kutatásom forrásbázisát elsősorban az OSZK gyűjteményeivel kiegészítve – pár esztendő múlva visszatért e témához. Tanulmányából, kérdésfeltevéseiből én is sokat tanultam, de a Rákóczi korhoz pályám további esztendeiben már mindössze egy-egy helyi előadás kapcsán tértem vissza. Ugyanakkor ez az időszak hozta azt a mai napig vallott meggyőződésemet, hogy – Bánkúti Imre alapvető munkássága mellett – a Dunántúl Rákóczi-kori története további kutatásokat kíván. A korszak hozzám forduló kutatóit szívesen segítem konkrét kérdések, megkeresések, esetleg apró kontrolllok kapcsán, ez számomra, az őrzött forrásokat némiképpen tartalmuk alapján is ismerő levéltárosnak magától értetődő feladata.

Győri múzeumi könyvtárosként a reformkori Győr vármegye történetének megismerését céloztam meg. Győr városának kutatása mellett ez a téma terület már akkor is másodvonalbelinek számított. Bármennyire megmosolyogtató, de az 1848–1849. év közgyűlési állandó bizottmányi jegyzőkönyvektől indulva, napi 60–90 percet a kutatásra szánva, és időben visszafelé haladva, regényszerűen olvastam végig a vármegyei protokollumokat, készítettem tematikus jegyzeteket (fejregesztá, iktatószám/esztendő). Utólag is hálás lehetek múzeumi vezetőimnek, hogy engedélyezték rendszeres levéltári kutatásomat. Igazgatóm, Lajos bácsi először a szociáldemokrata könyvtárügy levéltári háttérét kívánta velem felderíteni, de beleegyezően vette tudomásul, amikor a nemesi közösségek, a kuriális közösségek, a nemesi közbirtokosságok témakörében kezdtem adatokat gyűjteni. E témakör legjelentősebb kortárs inspirálója az akkor a veszprémi levéltár munkatársaként dolgozó Hudi József volt, akivel munkakapcsolatom és barátságom erre az időre nyúlik vissza. Talán a vele való együttműködésem legmagasabb szintje akkor valósult meg, amikor a dunántúli nemesi közösségek rendszabásait gyűjtötte össze, írta át és egy magánkiadású kötetben közzétette. Munkáját lektorként, illetve a Sopron vármegyei közösségek rendszabásainak kigyűjtésével, összeolvasásával segítettem. A máig alapvető forráskötet adatgyűjtését még Benczik Gyula Vas megyei levéltáros segítette.³

Bár magam még győri muzeológus koromban sokat kutattam Győr vármegye nemesi közösségeit, azokról összefoglaló, tipizáló tanulmányt nem készítettem, pedig ez a vármegye nagyon is alkalmas lenne e munka elvégzésére. Találunk itt

² Munkájának egy része némi átszerkesztés után napvilágot látott a következő tanulmánykötetben: Tóth Attila: Ellenreformáció, abszolutizmus és a városok. Kőszegi tisztújítások 1672 és 1681 között. In: Mayer László – Tilcsik György (Szerk.): Egy emberöltő Kőszeg szabad királyi város levéltárában. Tanulmányok Bariska István 60. születésnapjára. Szombathely, 2003. 215–228.

³ Hudi József: A dunántúli nemesi közösségek statútumai a XVIII–XIX. századból. Veszprém, 1999.

a szakirodalomból jól ismert klasszikus kuriális községeket, mint például a vármege déli részén – a Sokoróalján – fekvő Felpéc, illetve északon Szap, de találhatunk nagyon régi, speciális kiváltságokkal privilegizált települést is, például a harangozók településeként számontartott Kulcsodot, vagy prediális székekbe szerveződött egyházi nemesek falvait, akiknek történetével a jogtörténész Csizmadia Andor⁴ és a levéltáros Lengyel Alfréd⁵ is önálló tanulmányban foglalkozott.

Hogyan kerültél végül a levéltáriügy területére?

Az ELTE levéltár szakjának az elvégzését követően – melyre két másik, akkor a győri levéltárban dolgozó kollégával, Bana Józseffel és Néma Sándorral jártam – szerettem volna ezen a szakterületen elhelyezkedni, de viszonylag hamar be kellett látnom, hogy erre Győr– Sopron megyében nem lesz lehetőség. Egy nap Vas megyéből Tilcsik György levéltárigazgató azzal keresett meg, hogy intézményének szakmai erősítésére engem Kőszegre hívna, mivel az abban az időben Nyugat-Magyarországon regesztázó, de miskolci Tóth Pétert Szombathelyre szerződetté le. Azzal a szándékkal, hogy friss diplomásként Kőszegen kipróbálom magamat, végül igent mondtam. Minden tekintetben nagy váltást hozott ez az időszak, bár a városokat és a vasi levéltárosokat még főiskolás időszakomból ismertem.

Szinte szimbolikusnak is mondható, hogy 1993 tavaszán dr. Turbuly Éva igazgatóasszony hívására a Vas Megyei Levéltár Kőszegi Fióklevéltárából Győr–Moson–Sopron Megye Soproni Levéltárának állományába igazoltam át. A név és fenntartó változások mellett napjainkig ennek az intézménynek/tagintézménynek vagyok a munkatársa, 2010-től pedig igazgatója.

Ebben az időszakban milyen kutatói kérdések, témák foglalkoztattak?

A fenti munkahelyváltások is eredményezték, hogy kutatásaimban, szemléletformálódásomban a regionalitás kérdésének már pályám korai szakaszában fontos szerep jutott. Ezt a szemléletet próbáltam egy tanulmányban is érzékeltetni, ugyanis soproni munkába állásom egybeesett a Házi Jenő Emlékkönyv⁶

⁴ Csizmadia Andor: A bácsai prediális szék a 17–19. században. In: Gecsényi Lajos (szerk.): Tanulmányok Győr és vidéke történetéből. Győr, 1978. 49–69., illetve Gecsényi Lajos: Egyház nemesei Győr környékén. In: Borbély János (szerk.): Kisalföldi Kalendárium 1988. Győr, 1988. 46–47.

⁵ Lengyel Alfréd: Az egyházi nemesi község önkormányzata és igazgatása a feudalizmus alkonyán. In: Bónis György – Degré Alajos (szerk.): Tanulmányok a magyar helyi önkormányzat múltjából. Budapest, 1971. 145–174.

⁶ Dominkovits Péter – Turbuly Éva (szerk.): Házi Jenő emlékkönyv (Születésének 100. évfordulója tiszteletére). Sopron, 1993.

szerkesztésével és megjelentetésével. A levéltár feladatrendszerének, iratanyagának megismerése mellett elsődleges feladatom ennek elkészítése lett. A kötetbe egy viszonylag gazdagon adatolt tanulmányt is készítettem a nemesi birtokviszonyok és a közigazgatási határok tematikában, Vas és Sopron vármegyék 18. századi nemességének mindkét törvényhatóságra kiterjedő birtokviszonyairól.

Mennyiben jelentett terhet vagy könnyebbséget Házi Jenő és Mollay Károly utódjának lenni?

Házi Jenő és Mollay Károly személye intellektuális kötelezettség és példa volt számomra, semmint egy utolérhetetlen kihívás. Ezt érzékelteti, hogy 2012. április 16-án a soproni levéltár és a Házi-leszármazott Novotny–Török család, *Sopron város főlevéltárosa* címmel emlék-konferenciát rendezett Házi Jenő születésének 120. évfordulójára. A rákövetkező esztendőben (2013. november 14-én) Mollay Károly születésének századik évfordulója alkalmából rendezett konferenciát a levéltár. Mollay Károly az ELTE germanisztikai tanszékének és az Eötvös Kollégiumnak is tanára volt, szerkesztője a Soproni Szemlének. Sopron város díszpolgárává választotta. A konferencia előadói közül Pálffy Géza és Kenyeres István is felidéztek az egykori levéltár szakosoknak tartott feledhetetlen iratolvasati szemináriumokat. És bár levéltár szakosként magam is részt vettem Zsoldos Attila latin oklevél-, és a székesfehérvári levéltáros Somkúti Éva német nyelvű iratolvasástani óráin, a visszaemlékezéseket hallva örültem, hogy professzor úr ilyen irányú tanári munkásságát is megismerhettem. Feleségem, Szakács Anita révén, aki pályája egy korábbi szakaszában – még Angelika Menne-Haritz iskolateremtő időszakában – megismerhette a marburgi Archivschule működését és archivisztikai kiadványait, *domi doctus* módon magam is sokat tanultam e tanulmányokból és szakkönyvekből, de a nyelvszakos képzettség hiányában kollégáim alaposságát, tudásának mélységét meg sem közelíthettem. Így a filológiai kérdéseket felvető feladatok esetén máig örömmel működök együtt a nálam biztosabb alapokon álló, nagyobb tudású pályatársaimmal.

A levéltárosi lét nyilván megköti az ember kezét: leginkább azt tudja kutatni, ami kéznél van. Miben látod mégis azt a többletet a forrásismereten túl, amit a levéltárosi szemlélet hozzáad a történetírás teljesítményéhez?

Önmagában a levéltárosi létet nem misztifikálom. Azon kívül, hogy a forrásbázis karnyújtásnyira, avagy házon belül van, ez csak egy, a foglalkozásból adódó objektív adottság. Az őrzött források közzétételéhez, megszólaltatásához nyelvi, paleográfiai, módszertani ismeretek szükségesek. A szakszerű forrásközlés el-sajátítása – úgy vélem – nagyon fontos minden levéltáros számára, függetlenül

a kutatott történeti korszaktól. A meglévő szabályzatok és ajánlások ismeretében ezt a gyakorlatban kell elsajátítani. Úgy gondolom, hogy még egy tisztességes okmány-, vagy forráspublikációhoz sem elégséges csupán a módszertani, technikai jellegű ismeret. Nagyon fontos, hogy az adott korszak forráskiadására vonatkozó módszertani ismeretek mellett a közreadó a megcélzott időszak kortörténetben is biztosan mozogjon. Tehát történettudományi háttérismeretek nélkül nem tartom szerencsésnek a forráskiadás művelését, bár tudom, hogy az ún. háttérismeretek mélysége közreadónként is erős eltéréseket mutathat. Mindezek miatt önmagában nem szeretném túlzott jelentőséggel felruházni a forrásokhoz való fizikai közelséget. A módszertani tudás, az olvasottság, a problémalátás, illetve a problémákra való érzékenység, a szakirodalmi tájékozottság hasonlóképpen nagy fontossággal rendelkezik. Nekem megvolt az a szerencsém, hogy egyaránt találkozhattam nagy forrásismerettel rendelkező szakemberekkel, és a hazai, a nemzetközi horizonton egyaránt otthonosan mozgó történész, etnográfus és antropológus szakmabeliekkel.

Kutatásaid és publikációid során érintettél kurialista községet, mezővárosokat, szabad királyi városokat, uradalmakat és vármegyéket. Ennek köszönhetően képes voltál egyfajta regionális szemléletet kialakítani és regionális vizsgálatot érvényesíteni. Mit gondolsz: van-e létjogosultsága a regionális vizsgálatnak, és egyáltalán megvalósítható-e ez a 16–18. századi időszak vonatkozásában?

A 2000-es évek első két évtizede minden bizonnyal szakmai pályám meghatározó időszaka volt. 2006-ban látott napvilágot a Martin Opitz Kiadónál az *Egy nemzetek lévén. A Nyugat- Dunántúl Bocskai István 1605. évi hadjárata idején* című kötetem, és ugyancsak ebben az esztendőben jelent meg eddigi megye-kutatásaim összegző munkája *Das ungarische Komitat in 17. Jahrhundert* címmel a Thomas Winkelbauer és Petr Mat’ a szerkesztette *Die Habsburgermonarchie 1620 bis 1740. Leistungen und Grenzen des Absolutismusparadigmas* kézikönyvben. Utóbbit máig történetkutatói teljesítményem csúcsának vélem. Ezt annak ellenére így gondolom, hogy mind német (Heide Wunder, Stefan Brakensiek, Heiko Droste), mind cseh történész kollégáktól (Vaclav Buzek, Josef Hridlicka, Vaclav Prazak) munkámra komoly kritikákat kaptam, miszerint én csak egy, általam kiemelt szempontból ábrázolom a korabeli magyar vármegyét. Ezen kutatások esetében, már a Bocskai kötet kapcsán is – bár minden esetben a történeti Sopron vármegyére fókuszáltam – szembesülnöm kellett azzal, hogy egyes történeti eseményeket nem lehet csak egy vármegyére, vagy városra korlátozva vizsgálni. Akkor döntően a Dunántúlra fókuszáltam, és lehetőségeim szerint a forráskutatást sem csak Sopronban, hanem ezzel párhuzamosan Szombathelyen és Budapesten is folytattam. Tehát a regionális szinten végzett kutatásokat – elsősorban a komparáció céljából –

pályám egy szakaszán magam is próbáltam megvalósítani. Természetesen ezt csapatmunkában eredménycentrikusabban lehet végezni. Szerencsére olyan történetkutatói közegben szocializálódtam, amely a helyi források ismerete mellett mindig fontosnak tartotta a kutatott térségre vonatkozó, általában az Országos Levéltárban őrzött források ismeretét is. Ugyan vidéki kutatóként olyan nagy kormányshízi levéltárak szisztematikus kutatására, mint a Magyar Kamara Archivuma, vagy a Helytartótanácsi Levéltár nem vállalkozhattam. Viszont még múzeumi dolgozó koromban bevett gyakorlatom lett, hogy az Országos Levéltár P szekciójának az engem érdeklő térségre vonatkozó ún. kisebb családi levéltárainak kutatása végett rendszeresen felutaztam Budapestre. Őszintén meg kell mondanom, számomra nagyon inspiráló volt az a légkör, ahol rendszeresen Hajdú Lajos, Székely Ferenc kutatott. Még láthattam Kenéz Győző szótárakkal körbebástyázott, mindenki által tiszteletben tartott kutatóhelyét. Hálás köszönettel tartozok az Országos Levéltár olyan munkatársainak, mint Érszegi Gézané Ágota vagy Judák Margit, aki humorát is megvillantva, óriási türelemmel magyarázta el a kérés helyes adminisztrációját. Ezt a gyakorlatomat – a helyi levéltári iratanyagoknak a budapesti országos levéltári anyagokkal való kiegészítését – betegségemig tudtam rendszeresen folytatni. E miatt, de életkoromból adódóan is be kell látnom, hogy igazán jelentős regionális kutatásokat már nem tudok folytatni. Ugyanakkor mindig megtisztelőnek érzem, ha egy ilyen kutatásban résztvevő fiatal kutató a véleményemre kíváncsi, a tapasztalataimról érdeklődik. Úgy vélem, csak együttműködve araszolhatunk előre a kutatásban, hiszen az én tapasztalataim is mind időben, mind pedig a történeti tér vonatkozásában behatároltak.

Az utóbbi években végzett kutatásaid során több tudományterülettel is kapcsolatba kerültél. Mit gondolsz ezek jelentőségéről, miben tudtál építkezni, új utakat találni az egyes projektek alkalmával?

Talán múzeumi pályakezdésemnek köszönhetem, hogy mindig is nagy jelentőséget tulajdonítottam a tudománysszakok együttműködésének, esetemben elsősorban a társadalom- és településtörténet miatt a történeti etnográfának. Ebbéli tapasztalataimat elmélyítették azok az évek, amikor még múzeumi munkatársként az akkori győri múzeumigazgató-helyettesssel, a Tálasi-tanítvány Filep Antallal dolgozhattam együtt. Ez a fajta interdiszciplináris tematikai bővülés 2011-ben tovább gyarapodott. Ekkor Horváth Gergely Krisztiánnak köszönhetően, illetve Csíte András és a HÉTFA kutatóközpont megbízásából „a szolgabíráktól a járási hivatalokig” projekt történeti háttér munkáiban vehettem részt. A szociológiai jellegű vizsgálatok fontosságára a Hajnal István Kör konferenciái hívták fel figyelmemet, de alkatomhoz máig kemény társadalomtudománynak vélem ezt a diszciplinát.

A történeti kutatás mellett a levéltári szakmai munkára is fókuszáltál, ami szintén nem volt eseménytelen terep ebben az időben. Milyen eredményekről lehet beszámolni?

A 2012-es esztendő a levéltári munkák tekintetében összegző időszakot jelentett. Ekkor látott napvilágot annak az évek óta tartó forrásfeltáró, állományrendező munkának az eredménye, amit Tilcsik György vezetésével, a germanista Bariska István és én végeztünk az 1921 előtti Burgenlandban őrzött magyar provenienciájú iratanyag feltárására és repertorizálására.⁷ A Burgenlandi Tartományi Levéltár mellett számos települési, önkormányzati levéltárat mértünk fel, így dolgoztunk a nezsideri (ma: Neusiedl am See, Ausztria) és a szalonaki (ma: Stadtschlaining, Ausztria) városi levéltárakban is.

Ez az esztendő azonban egy másik szakmai együttműködés első nagy összegzését is eredményezte. 2012. október 9-én a levéltár a Pálffy Géza (MTA BTK TTI) által vezetett „Lendület” Szent Korona Kutatócsoporttal együttműködve egy konferenciát szerveztett az 1622. évi soproni országgyűlés emlékére. A konferencia előadásaiból jelent meg – elindítva az *Annales Archivi Soproniensis* kiadványsorozatot – a diéta hazai történeti és historiográfiai jelentőségét bemutató kötetet.⁸ Ennek a jól sikerült szakmai együttműködésnek a szerves folytatásaként pedig az 1625. évi királykoronázó (III. Ferdinánd) soproni diétát feldolgozó tanulmánykötetet sikerült nemrégiben megjelentetni.⁹ E két kötettel még nem tekinthetjük lezártnak a 17. századi soproni diéták történetének feldolgozását, hiszen Kádár Zsófia az 1634–1635-ös diéta kapcsán talált nagyon fontos új dokumentumokat, illetve a projekt a kora újkori diéták kutatását a későbbi, immáron Pozsonyban lefolytatott rendi gyűlésekre is kiterjeszti, miképpen a század egyik legjelentősebb országgyűlésének, az 1681. évi soproni diétának a modern feldolgozása is a tervek között szerepel.

2014-ben egy váratlan léptékváltás következett be. Sopron Megyei Jogú Város részéről ugyanis megfogalmazódott az igény, hogy a város kaphasson egy önálló számot a Rubicon történelmi magazinban. Az együttműködésnek köszönhetően elkészült az a speciális szám, amiben a jelenkoros történeti események bemutatása (Tóth Imre, Slachta Krisztina munkái) mellett a közép- és korai újkor is jelentős szerephez jutott Kenyeres István, Pálffy Géza, Szakács Anita, valamint Szende

⁷ Bariska István – Dominkovits Péter – Tilcsik György: A Burgenlandban található magyar provenienciájú fondok és állagok 1921-ig. Budapest, 2012.

⁸ Dominkovits Péter – Katona Csaba (szerk.): Egy új együttműködés kezdete. Az 1622. évi soproni koronázó országgyűlés. Budapest, 2014.

⁹ Dominkovits Péter – Katona Csaba – Pálffy Géza (szerk.): Amikor Sopronra figyelt Európa. Az 1625. évi soproni koronázó országgyűlés. Budapest – Sopron, 2021.

Katalin szerzősége révén.¹⁰ Legnagyobb örömömre ezt a dr. Brummer Krisztián irodavezető úr (Sopron Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala) és Csurgai Horváth József igazgató úr (Székesfehérvár Megyei Jogú Város Levéltára és Kutatóintézet) segítségével megvalósított projektet a megrendelők, az érintett szerzők és a célközönség is örömmel fogadta.

Ezután egy rövidebb kényszerszünet következett, ami azonban nem akasztotta meg a szakmai munkád. Az utóbbi években mivel foglalkozol, milyen munkáid jelentek meg?

Még ugyanabban az esztendőben magas vérnyomás következtében súlyosan megbetegedtem, közel egy esztendő a gyógykezeléssel és a rehabilitációmmal telt el. Orvosaimnak és családomnak köszönhetem, hogy végül újra munkába tudtam állni. Mellettük hálás köszönettel illethetek mindenkit, aki e hosszas felépülést segítette, illetve türelemmel kivárta.

2019-ben a kitűnő technikai szerkesztő, Mayer László és a vasi kollégák (Melega Miklós, Németh József, Tilcsik György) támogatásával összeállt egykori PhD-dolgozatom kismonográfiává érlelt változata.¹¹ Ez az összegző munka tudatosította számomra, hogy a dunántúli mezővárosok sorában Szombathely speciálisan gazdag kora újkori forrásbázissal rendelkezik, ráadásul funkcióit tekintve is speciálisnak tekinthető. Ugyanis az oszmán veszély időszakában, a hódolatlan Dunántúlon szinte a legjobban megőrizte mezőváros jellegét, míg a nagytáj többi mezővárosa eltérő mértékben ugyan, de mind társadalmában, mind városépítészetében militarizálódott. Míg Győr kereskedelmi, gazdasági funkcióit is megőrizve Bécset védő erődvárossá alakult,¹² addig Veszprém és Zala vármegyék kisebb és nagyobb mezővárosai eltérő erősségű végvár-városokká transzformálódtak.¹³

A rákövetkező esztendő két középtávú szakmai projektrészt hozott. A soproni levéltárban 2020. február 26–27-én megtartott műhelykonferencián kezdte el működését a Horváth Gergely Krisztián vezette Tíz Nemzedék Lendület kutatócsoport.¹⁴ Még ebben az esztendőben Sopron város vezetőinek részéről egy

¹⁰ Sopron a Hűség városa. Rubicon, 2014/ 8. szám. Ezt követően még vármegyéket (2018/3–4.), illetve a magyarországi bíráskodás ezer évét bemutató (2019/9–10.) tematikus számokban is szerző lehettem.

¹¹ Szombathely mezőváros gazdaság- és társadalomtörténete a 17. században. Szombathely, 2019.

¹² E kérdéskörre további szakirodalom: Gecsényi Lajos: Gazdaság, társadalom, igazgatás. Tanulmányok a kora újkor történetéből. Győr, 2008.

¹³ Részletes szakirodalom helyett itt csak Végh Ferenc alapvető munkáira utalnék, illetve a folyamatos kutatást, legújabb eredményeket illusztrálja Bauer Marcell forrás- és adatközlő kötete: Pápa város nemesei 1656–1848. Pápa, 2021.

¹⁴ Horváth Gergely Krisztián: Nagybirtok és területi egyenlőtlenségek a történeti Magyarországon. Beszámoló az MTA BTK Lendület Tíz Generáció Kutatócsoport uradalomtörténeti műhelyéről.

új kiadvány igénye fogalmazódott meg. A cél az volt, hogy szakirodalmak, forráskiadványok és primer forrásfeltárások révén egy gazdagon illusztrált kötetben, egy érettségizett ember számára érthető és olvasmányos stílusban mutassuk be Sopron várostörténetébe ágyazva a polgármesterek életútját, történetét. Az új kiadvány profilját D. Szakács Anitával közösen igyekeztünk megalkotni. Az első kötetben a 16. század derekától a 17. század első harmadának végéig tettünk eleget a felkérésnek.¹⁵ Jelenleg a folytatást az első kötetet is segítő H. Németh István szakmai vezetésével tervezzük. Én e projekt keretében kezdtem el a 18. századi Sopron vármegyére vonatkozó adatgyűjtéseimet, ezáltal kutatási területemet és érdeklődésemet kiterjesztettem a II. József kora előtti Sopron vármegyére. Remélem, hogy az eddigi gyűjtést majd egy terjedelmesebb kéziratban összegezhetem.

A 2021-es esztendő kiemelkedő jelentőséggel bírt szakmai pályámon, hiszen ez az év volt az 1921-es soproni népszavazás centenáris évfordulója.¹⁶ Az egész év folyamatos feladatokat és kihívásokat jelentett, a hagyományos szakmai előadások mellett az évfordulós emlékérem és-bélyeg tervezési munkálataiban és zsűrizésében vehettem részt.

Ezekben az esztendőkből Kövér György professzor úr (ELTE BTK) támogatásával a kortörténeti eseményekben is jelentős szerepet vállaló, de városa érdekében az aktív politikai szerepvállalástól sem tartózkodó soproni tudós, akadémikus Thirring Gusztáv tiszteletére állítottam össze az eddigi ismereteket összegző, és új alap kutatások révén új szempontokat is felvető emlékkönyvet, elsősorban a soproni levéltárban őrzött családi iratokra, illetve a KSH Kézirattárában található hagyatéokra támaszkodva.¹⁷ Azt örömmel jelezhetem, hogy e kötettel nem zárultak le az ilyen irányú tudománytörténeti kutatások, jelenleg ugyanis Házi Jenőnek és Thirring Gusztávnak a 20. század első felét átívelő tudós-levelezését gépelem és jegyzetelem.

E tudománytörténeti vizsgálatok mellett jelentett nagy megtiszteltetést és egyben jelentős szellemi kihívást, hogy volt PhD-s tanárom, Szijártó István (ELTE BTK) meghívott a jelentős részben fiatal és tehetséges tanítványaiból létrehozott Felsőbüki Nagy kutatócsoportba, ahol egyrészt a 18. századi Sopron vármegye, másrészt a 17. század második fele nemesi karriertípusainak vizsgálatával bízott meg. Az első eredményeket összegző műhelykonferenciára 2023. március 10-én

(Sopron, Megyei Levéltár könyvtárterme 2020. február 26–27.) Soproni Szemle 74. (2020:4), 510–512.

¹⁵ A fent említett szempontoknak megfelelni kívánó polgármester-sorozat első kötete: Dominkovits Péter – D. Szakács Anita: Sopron élen. Sopron város polgármesterei Hummel Kristóftól Lackner Kristófig (1552–1631.) Sopron, 2020.

¹⁶ Ujváry Gábor: „Hűség városa légy hű öre önmagadnak.” Nyugat-Magyarország 1918–1921 közötti sorsa és a soproni népszavazáshoz vezető út. Sopron, 2021.

¹⁷ Thirring Gusztáv (1861–1941) emlékkönyv. Sopron, 2022.

került sor Budapesten, az ELTE BTK központi épületében. Jelenleg készülnek a kéziratok a tervezett kötet számára.

Szeretnél esetleg még valamivel kiegészíteni az interjút?

Igen, bár a válaszokban igyekeztem szakmai pályámra koncentrálni, nem kerülhetem meg, hogy mindezen eredmények elérését köszönetet mondjak az engem mindenben és mindenkor támogató családomnak, hitvesemnek Szakács Anitának, fiaimnak Péternek és Márknak, akik nélkül, ezt a pályát nem járhattam volna be.

Az interjút készítette: Gözsy Zoltán